Стратегија локалног економског развоја

Кључно питање А: Развој пољопривреде и села

Примена савремених концепција унапређења пољопривреде, кроз специјализацију производње и остваривања критеријума стандардизације и квалитета уз ангажовање најстручнијих кадрова

Неуспешна приватизација, промене у власничким моделима, смањење пољопривредне производње и реструктурирање које је у току, проузроковали су губитак радних места на целој територији општине Прокупље.

Привредне активности у руралним подручјима општине су традиционално везане искључиво за пољопривреду, захваљујући традицији и климатским условима. Поред наведеног, предности општине Прокупље у области пољопривреде су: постојање еколошки здравих зона, велики број пољопривредне механизације, постојање образовних институција, постојање прерађивачких капацитета, постојање робне резерве меса у живој стоци и велики број регистрованих пољопривредних газдинстава.

Неки од проблема са којима се суочавају пољопривредни произвођачи у општини су: лоша инфраструктура, уситњеност поседа, застарела пољопривредна механизација, недовољно едукованог пољопривредног становништва, отежан пласман робе на домаће и страно тржиште, недостатак Општинске стратегије, тј. непланска пољопривредна производња, недовољан број пољопривредних удружења, недостатак система за наводњавање, недовољна информисаност и споро прихватање међународних стандарда.

Поред наведених предности општине и проблема са којима се суочавају пољопривредни произвођачи, претње будућем развоју села и пољопривреде на територији општине Прокупље су: лоша демографска ситуција на селу, миграција село-град, немогућност пласмана пољопривредних производа, нерешен статус Косова и Метохије и могући губитак тржишта ЕУ због неиспуњавања услова придруживања.

Развој модерног сектора примарне пољопривредне производње и прерађивачке индустрије биће један од приоритета Стратегије локалног економског развоја општине Прокупље, имајући у виду да је ово од великог значаја за одржање животног стандарда становништва.

На основу стања на терену и свих постојећих информација, развој пољопривреде и села на територији општине Прокупље треба, пре свега, да се ослања на следеће елементе:

- **Едукација пољопривредних произвођача** – подразумева тренинге за произвођаче: упознавање са стандардима ЕУ у пољопривредној производњи,

економика и организација пољопривредних имања (фарми), повећање броја пољопривредних имања и броја сарадника и презентација Стратегије развоја пољопривреде Републике Србије. Тренинзи би били реализовани од стране запослених у Одељењу за пољопривреду Општине Прокупље који су предходно савладали обуку тренера (ТОТ), као и предавања из струке од стране еминентних стручњака из појединих грана пољопривредне производње.

- **Промена структуре пољопривредне производње.** Развој пољопривреде у будућности мора да подразумева повећање значаја култура за које постоје повољнији природно-географски услови и чија би производња могла да буде профитабилнија. Повећање производње вишње, јабуке и квалитетних сорти шљива су неки од конкретних циљева које би било пожељно постићи.

- **Специјализација у производњи.** „Сваштарски" карактер пољопривредне производње у општини је једна од њених доминантних одлика. То је последица дугогодишњег занемаривања пољопривреде на националном нивоу, где није постојала адекватна и усмерена пољопривредна политика. Специјализација у пољопривредној производњи је један од услова унапређења њене конкурентности, као и животног стандарда руралног становништва. То је дуготрајан процес, који се мора усаглашено спроводити на националном нивоу и на нивоу општине. У почетној фази овај процес подразумева усмеравање руралног становништва на производњу која је оптимална за дате услове производње, кроз едукацију, саветодавну и техничку помоћ.

- **Организовање органске пољопривредне производње.** Под органском производњом се, подразумева производња која је заснована на природним процесима и употреби органских материја. Овај вид пољопривредне производње у Србији још није довољно развијен, а може бити атрактиван због тога што је у великој мери извозно оријентисан и доноси већу зараду од конвенционалне производње. Имајући у виду значај који пољопривреда има у општини Прокупље и још увек неусмерен карактер пољопривредне производње, органска производња може бити један од начина за подизање животног стандарда руралног становништва.

- **Укрупњавање поседа.** То је важан елемент који треба да допринесе подизању нивоа продуктивности и смањењу трошкова производње у пољопривреди, с обзиром да је просечна величина поседа у овом тренутку јако мала, и не може да обезбеди услове за профитабилну и тржишно усмерену производњу и пласман примарних пољопривредних производа. Савремене концепције унапређења пољопривреде подразумевају пре свега уређење пољопривредног земљишта кроз поступак комасације и мелиорације у циљу побољшања природних и еколошких услова на пољопривредном земљишту. Комасација обухвата планске, организационе, правне, економске и техничке мере које спроводи јединица локалне самоуправе. Општина Прокупље би у наредном периоду требало да

планским, организационим и техничким, правним и економским мерама спроведе комасацију као и мере побољшања квалитета физичких, хемијских и биолошких особина земљишта. Да би се ови циљеви постигли неопходно је израдити педолошку карту, као показатеља основних особина земљишта на основу које ће се користити и адекватна минерална ђубрива и пестициди.

- **Техничка помоћ пољопривредним произвођачима.** Један од кључних услова за превазилажење екстензивног карактера пољопривредне производње и постизање специјализације у производњи, јесте подизање нивоа стручности пољопривредних произвођача. Такође, с обзиром да се као проблем уочава да пољопривредна газдинства са територије општине у веома малој мери користе субвенције и повољне кредите Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, потребно је да се на општинском нивоу покрене акција упознавања са програмима финансирања, као и да се уочи да ли постоје проблеми везано за испуњење услова да се конкурише за те програме, као и на који начин они могу да се превазиђу.

- **Осавремењивање механизације.** Важан услов повећања продуктивности у пољопривредној производњи јесте набавка нове и савремене механизације, преко кредитне подршке Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, а и преко комерцијалних банака.

- **Бољи услови за финансирање пољопривреде.** У оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде већ постоје програми који пружају кредитну и другу финансијску подршку пољопривредним газдинствима. Са таквим активностима треба наставити и уводити нове могућности финансирања пољопривреде, које би биле у функцији специјализације, модернизације и подизања нивоа конкурентности пољопривредне производње.

- **Продужење сезоне гајења воћа и поврћа.** Један од важних елемената продужења сезоне јесте подизање нових стакленика и пластеника, за повртларске и поједине воћарске културе.

- **Успостављање система наводњавања.** Могућности које пружа развијена хидролошка мрежа треба искористити за успостављање система наводњавања у Општини. Један од начина финансирања оваквих пројеката треба да буду средњорочни и дугорочни кредити Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и комерцијалних банака, као и донаторска средства.

- **Развој прерађивачке индустрије.** Прерађивачка индустрија мора да има много већи значај него што га сада има. Имајући у виду претходно наведене проблеме са којима се прерађивачка индустрија у Прокупљу суочава, нужно је да се што пре заврши процес реструктурисања и убрзаног развоја прерађивачке индустрије. Структура пољопривредне производње у општини указује на то да постоји одлична база за развој прехрамбене индустрије,

која, међутим, у овом тренутку није довољно развијена. Нарочито је уочљив недостатак капацитета за прераду воћа, иако територија општине Прокупље поседује изузетне услове за гајење појединих сорти воћа (вишња, шљива и јабука). Потребно је спровести и планско подизање нових засада са квалитетним и продуктивним сортама дати већи приоритет јагодичастом воћу и обимнија производња садница са заштићеним географским пореклом (аутохтоне сорте). Неопходно је и подизање нових прерадних и складишних капацитета-хладњача и сушара по стандардима ЕУ. У смислу био-технолошких иновација требало би подстакнути пољопривредне произвођаче за узгој нових биљних култура (индустријско и лековито биље) и животињских врста, обзиром да климатски услови то дозвољавају. Примена савремене технологије и механизације, као и увођење ЕУ стандарда у пољопривредној производњи (примена ISO и HCCP стандарда) несумњиво би овај процес значајно убрзала.

- **Развој села.** Највећа конкурентска предност села јесте обиље слободних локација, за привлачење инвестиција. Међутим, углавном без инфраструктуре (пут, гас, вода и канализација, телекомуникација и електрична енергија). Поред пољопривредних активности, села имају развојну шансе на плану активности везаних за рекреацију и одмор, тј.за развој сеоског туризма.

Циљ 1.1. Подизање нивоа стручности пољопривредних произвођача кроз редовно информисање и едукацију

Пројекти:

1.1.1. Припрема тренинг концепта и едукација запослених у Одељењу за пољопривреду
1.1.2. Припрема базе података (о пољопривредним газдинствима, земљишту, производњи, увозу, извозу)
1.1.3. Формирање прогнозно-информативне службе и њено повезивање са Месним заједницама / Месним канцеларијама
1.1.4. Припрема тренинг концепта и едукација пољопривредних произвођача

Циљ 1.2. Стварање услова за профитабилну и тржишно усмерену производњу кроз укрупњавање поседа и специјализацију у производњи

Пројекти:

1.2.1. Подстицај удруживању пољопривредних произвођача (уније, асоцијације, кластери)
1.2.2. Подстицај гајења и узгоја нових биљних и животињских врста
1.2.3. Комасација обрадивог пољопривредног земљишта

Циљ 1.3. Израда педолошке карте, подизања нивоа продуктивности и смањења трошкова производње, ради побољшања животног стандарда сеоског

становништва

Пројекти:

1.3.1. Израда педолошке карте
1.3.2. Израда пројеката за наводњавање и одводњавање обрадивог пољопривредног земљишта
1.3.3. Изградња система за наводњавање и одводњавање обрадивог пољопривредног земљишта

Кључно питање Б: Помоћ предузетништву и развој малих и средњих предузећа

Развијање приватно - јавних партнерства, институционално повезивање и увођење подстицајних мера за организовање и савремено пословање малих исредњих предузећа

Удео малих и средњих предузећа (МСП) у привреди општине Прокупље расте из године у годину. Њихов успех у многоме зависи од расположивости спољних финансијских ресурса. Међутим, за трајни развој њима је потребно више, тј. приступ информацијама, сарадња са локалном самоуправом, мање бирократије, инвестиције у нове технологије, међусобна сарадња и приступ новим тржиштима.

Основни циљ Стратегије локалног економског развоја општине Прокупље, није само привлачење инвестиција које отварају нова радна места, него и пружање помоћи и сарадња са постојећим фирмама и пораст броја нових предузетника.

Предности општине Прокупље за развој МСП су: постојање производних објеката и расположиве радне снаге, спремност локалне самоуправе да помогне развој МСП кроз бесплатно градско-грађевинско земљиште и одређивање локација за развој МСП, еколошки здрава средина, близина Коридора 10 и добра саобраћајна повезаност.

Највећи потенцијал за економски развој општине Прокупље, су постојећа мала и средња предузећа, која имају стабилну производњу, и која могу да уз додатни подстицај повећају обим производње и отворе нова радна места.

Неки од проблема са којима се суочавају локална самоуправа и приватни предузетници су: пропаст носиоца развоја Топличког округа, велики број незапослених, лош геополитички положај, неискоришћеност постојећих производних погона, лоша приватизација, неповезаност МСП са великим системима, нема довољно информација о кредитима и донацијама, одлив квалификоване радне снаге, недостатак предузетничких идеја, и остало.

Поред наведених предности општине и проблема са којима се суочавају Општина и

приватни предузетници, претње будућем развоју предузетништва и МСП на територији општине Прокупље су: ниска конкурентност предузећа и производа из Прокупља, неучествовање Републичких институција у формирању позитивне пословне климе за развој МСП.

Развој модерног предузетништва и МСП биће један од приоритета Стратегије локалног економског развоја општине Прокупље, а на основу стања на терену и свих постојећих информација, овај развој у општини Прокупље треба, пре свега, да се ослања на следеће елементе:

- **Оснивање индустријске зоне.** Ово је један од адекватних модела за развој модерног предузетништва и МСП и активније учешће Општине у подстицању локалног економског развоја. Овакав модел би значио да ће на издвојеној локацији локална самоуправа обезбедити сву неопходну инфраструктуру и уз минималну надокнаду, или чак и без надокнаде у првим годинама, омогућити предузећима да обављају производне активности у оквиру зоне. Приликом сагледавања изводљивости овог пројекта треба размотрити могућност и исплативост тога да се зона отвори на локацији која већ поседује потребну инфраструктуру. За такве потребе могу да послуже земљиште и некретнине које су раније коришћени у сврхе индустријске производње, али чији капацитети су сада напуштени или недовољно искоришћени.

- **Приватно - Јавна партнерства.** Зона унапређеног пословања - БИД зона и Бизнис инкубатор центар-БИЦ.

- **Оснивање Канцеларије за локални економски развој.** Као део Општинске администрације, Канцеларија за ЛЕР требала би да ради на: анализи положаја МСП у општини, предлогу мера за подстицање даљег развоја сектора МСП, координацији програма финансијске подршке сектору МСП, саветодавним и пословима едукације, привлачењу инвестиција, маркетингу и промоцији општине, припреми наступа на сајмовима и другим привредним манифестацијама у земљи и окружењу, припреми и спровођењу пројеката за ЛЕР и слично.

- **Ефикасност и транспарентност рада органа локалне самоуправе.** Ревизија постојећих Одлука и прописа, консултовање интересних група и израда плана ревизије одређеног броја Одлука и прописа који утичу на локални економски развој, како би се створили услови који доприносе позитивној пословној клими. Ово ће вероватно подразумевати усмеравање процеса локалне власти у правцу њене ефикасније реорганизације.

Циљ 2.1. Подршка и финасирање развоја предузетништва и малих и средњих предузећа

Пројекти:

2.1.1. Припрема модела за финасијску помоћ предузетништву и МСП
2.1.2. Формирање инвестиционог Фонда за подршку предузетништву и МСП

Циљ 2.2. Припрема и спровођење пројеката приватно - јавног партнерства, у циљу успостављања ефикасне комуникације и дугорочне сарадње између локалне пословне заједнице и Општине

Пројекти:

2.2.1. Припрема базе података свих привредних субјеката на територији општине
2.2.2. Бизнис инкубатор центар (БИЦ)
2.2.3. Зона унапређеног пословања
2.2.4. Оснивање и опремање Бизнис центра
2.2.5. Оснивање Тренинг центра

Циљ 2.3. Боље организовање и сарадња са пословном заједницом у Прокупљу, кроз припрему и одржавање редовних месечних састанака и координацију активности Републичких и локалних институција са пословном заједницом

Пројекти:

2.3.1. Оснивање и подршка пословним удружењима / асоцијацијама / кластерима
2.3.2. Оснивање и тренинг општинског тима у циљу пружања подршке локалној пословној заједници

Циљ 2.4. Реструктуирање постојећих, отварање нових прерађивачких капацитета, развој малих породичних бизниса, производња и брендирање здраве органске хране и њена маркетиншка промоција и продаја

Пројекти:

2.4.1. Израда базе података постојећих прерађивачких капацитета у приватном власништву
2.4.2. Подршка развоју прерађивачких капацитета у пољопривреди по стандардима ЕУ (ISO и HCCP) и увођење Еуро ГАП - а (хладњаче, сушаре, млекаре, кланице)

Кључно питање Ц: ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА

Припрема одговарајућих локација, унапређење квалификација радне снаге и развој туризма у циљу привлачења инвестиција, кроз унапређење рада локалне самоуправе, маркетинг и промоцију

У данашњој економији спољне инвестиције су постале изузетно значајне. Оне не само да уносе неопходна финансијска средства у локалне економије, него и нове менаџерске вештине, иновације, технологије, нова тржишта и нове пословне шансе за локална мала и средња предузећа (МСП). У исто време, ова област је врло конкурентна и земље, региони и градови нуде све могуће врсте подстицаја како би придобили нове инвеститоре.

Техничка инфраструктура, постојање објеката и добро припремљених локација за нову изградњу, расположивост квалификоване радне снаге, пословна клима, имиџ, квалитет и пружање општинских услуга представљају компоненте способности да се привуку спољне инвестиције. На способност привлачења новог капитала у локалну економију, такође директно утиче успештност ефектне маркетиншке и промотивне стратегије коју обезбеђује посебан локални тим.

Кад се говори о привлачењу инвестиција, треба такође нагласити да се велики број становништва општине Прокупље налази на раду у другим деловима Србије, пре свега у Београду, а и у иностранству, и да треба припремити мере и активности, које ће их мотивисати да инвестирају у општину. Програм активности ће се припремити након што се у контактима са грађанима који раде ван општине Прокупље, сагледају главне препреке које постоје, као и додатне мере које би могле да их стимулишу да улажу и инвестирају.

Привлачење директних страних инвестиција биће један од приоритета Стратегије локалног економског развоја општине Прокупље, и треба да се ослања на следеће елементе:

- **Повољно пословно окружење.** Оснивање нових и раст постојећих предузећа и радњи, као и долазак страних инвестиција, су критични елементи убрзања развоја како Србије тако и општине Прокупље. Стога, на нивоу локалне самоуправе треба да се успостави систем мера које треба да реше идентификоване проблеме везано за процедуре, трошкове оснивања и пословања привредних субјеката и да обезбеди убрзање процедура приликом издавања грађевинских дозвола. Такође, треба развити и систем подстицаја, пре свега из домена локалних комуналних такси, који треба да улагање у општину Прокупље учине привлачнијим у односу на друге општине из окружења. С тим у вези треба размотрити могућност снижавања висине административних, комуналних и других дажбина, које се плаћају на нивоу Општине.

- **Локације.** Постојање списка добро позиционираних парцела земљишта опремљених инфраструктуром, по разумним ценама, укључујући и

приступачне цене енергије, представља неопходност када се конкурише за инвестиције које отварају нова радна места. Потребно је истаћи да долазак нових инвестиција може, али уопште и не мора да буде везан за постојећу индустријску структуру у општини, па чак ни за расположивост радних, технолошких и природних ресурса који постоје. Штавише, нове стране директне инвестиције, нарочито оне великог обима, често доносе дисконтинуитет у односу на дотадашњу структуру, и успостављају потпуно нов профил привреде у локалној заједници.
Коначно, кад општина Прокупље, неком потенцијалном инвеститору понуди инфраструктурно опремљене локације, са свим комуналним услугама, имаће велику конкурентску предност у односу на остале српске градове и општине, и показује своју решеност да привуче нове инвестиције.

- **Подршка постојећим МСП.** Успешна Стратегија локалног економског развоја, треба да се заснива на стварању такве пословне климе која ће, не "само" привући инвестиције које отварају нова радна места, него и задржати постојеће фирме и подстаћи пораст броја нових предузетника. Пружањем услуга постојећим МСП, укључујући и услуге маркетинга, мора професионално да управља добро организовано Одељење Општинске управе, које ужива поштовање пословне заједнице Прокупља и његових политичких лидера.

- **Туризам.** У претходном периоду општина Прокупље није, на жалост, придавала значај туризму и није видела интерес за улагања у ову област. Докази за то су: запуштен хотел препуштен приватнику, уништено одмаралиште у Ајдановцу, занемарен и заборављен најзначајнији објекат - „Савићевац" на Хисару, непостојање Туристичке организације и стратешких планова. Тек 2005. године локална самоуправа почиње да озбиљније посвећује пажњу туризму, али последица досадашњег немара је и чињеница да се у Стратегији развоја туризма Републике Србије нигде не помиње наша општина што може имати реперкусије на даљи развој ове веома важне привредне гране.

  Овај недостатак може се надокнадити хитним дефинисањем позиције и препознатљивости општине Прокупље у туризму - израдом брендинг промотивне стратегије. То је први корак до циља - позиционирање Прокупља као пожељне и атрактивне туристичке дестинације. Промотивну брендинг стратегију (ПБС) би спровела новооснована Служба за туризам при Туристичко-спортском центру Прокупља. ПБС би обухватао и опсежни преглед свих потенцијалних туристичких дестинација, тренутно стање и могућности за улагање и каснију афирмацију. Основна сврха ПБС је потенцирање расположивих дестинација и капацитета и позиционирање туристичког бренда за који се израђује Медија план промотивних активности. Спровођење Промотивне брендинг стратегије подразумевало би израду ЦД презентације Прокупља, туристичке мапе Прокупља и брошура за конкретне дестинације.

Да би уопште размишљали о том циљу потребно је уредити главне туристичке дестинације – путну , комуналну, и туристичку инфраструктуру. Актуелне дестинације за планински, ловни, рекреативни, а у перспективи зимски и рурални туризам је Бели Камен, спортски туризам је комплекс Хисар, планински и зимско-рекреативни- Јастребац и бањски -Сува чесма. У овим реонима потребно је израдити планове и пројекте за изградњу или поправку комуналних, путних и туристичких инфраструктура. Након утврђивања приоритета приступило би се улагањима, изградњи и опремању појединих дестинација.

Да би Прокупље могло да прими и угости већи број туриста, основни услов је изградња смештајних капацитета (хотела, мотела,приватног смештаја) или доградња прилагођавање постојећих капацитета. Потребно је израдити пројектни план и одабрати атрактивну локацију за изградњу хотела високе или средње категорије.

У међувремену је потребно спровести перманентну едукацију и обуку запослених у туризму, угоститељству и услугама. У зависности од потреба и могућности прилагодити систем и врсту едукације. За запослене у Туристичко-спортском центру потребно је организовати семинаре и курсеве за учење страног језика, водичке службе, савремених комуникација у туризму , у сарадњи са Туристичком организацијом Србије, Универзитетским установама и невладиним сектором. Запосленима у угоститељству бесплатну обуку пружиће Виша пословна школа из Блаца.

У сарадњи са републичким органима потребно је свести на минимални ниво присуство сиве економије у секторима услуга, угоститељства и трговине.

Веома је важно да се осмисле и имплементирају мере и поступци заштите и одржавања главних природних и културно-историјских ресурса, посебно на поменутим дестинацијама.

Циљ 3.1. Припрема одговарајућих локација, зграда и инфраструктуре за развој постојећих бизниса и привлачење инвестиција

Пројекти:

3.1.1. Припрема базе података о расположивом земљишту (величина, својина, инфраструктура, природни ресурси)
3.1.2. Израда Генералног плана Прокупља
3.1.3. Инфраструктурно опремање локације за инвестирање
3.1.4. Припрема базе податако о расположивом пословном простору (величина, својина, инфраструктура)

Циљ 3.2. Константно унапређење квалификација и способности локалне радне снаге и прилагођавање потребама локалних и страних инвеститора

Пројекти:

3.2.1 Припрема програма нових образовних профила и организовање практичне наставе у сарадњи са пословним сектором и образовним институцијама
3.2.2. Припрема тренинг концепта за образовање и едукацију менаџера

Циљ 3.3. Успостављање повољног пословног окружења, кроз унапређење функционисања и ефикасност локалне самоуправе

Пројекти:

3.3.1. Канцеларија за локални економски развој
3.3.2. Припрема за израду ГИС - а, кроз почетак дигитализација постојећих података (инфраструктура - подземни / надземни катастар)
3.3.3. Центар за издавање грађевинских дозвола
3.3.4. Подстицајне мере и смањење накнада за локалне комуналне таксе
3.3.5. Припрема и редовно ажурирање база података о радној снази, инвеститорима, образовним и финансијским институцијама

Циљ 3.4. Припрема маркетиншке Стратегије и промоција општине у Србији и региону, у циљу привлачења инвестиција, кредита и донација

Пројекти:

3.4.1. Израда WEB презентације за локални економски развој
3.4.2. Припрема и штампање пропагандног матерјала - брошуре / флајери
3.4.3. Припрема Стратегије за промоцију општине Прокупље
3.4.4. Израда акционог плана за промоцију предузетништва и малих и средњих предузећа
3.4.5. Израда Стратегије за промоцију пољопривредних производа и робе са територије општине Прокупље

Циљ 3.5. Позиционирање Прокупља као туристичке дестинације кроз промотивне активности и едукацију кадрова и заштиту главних природних и културних ресурса

Пројекти:

3.5.1. Промоција Прокупља кроз унапредјење туристичке инфраструктуре и примену адекватне маркетинг и промотивне стратегије
3.5.2. Припрема тренинг концепта и едукација радне снаге у области туризма, трговине и угоститељства
3.5.3. Заштита и одржавање главних природних и културних ресурса